

دانشکده اصول الدین - تهران

گروه : علوم قرآن و حدیث

پایان نامه کارشناسی ارشد

موضوع :

سیمای حضرت موسی علیه السلام

در قرآن و تورات

استاد راهنما :

دکتر محمدهادی قندهاری

استاد مشاور :

دکتر غلامحسین تاجری نسب

نگارش :

ربابه موحدین

سال ۱۳۹۰

كلية اصول الدين - طهران

قسم : علوم القرآن و الحديث

رسالة ماجستير

عنوانها :

النبي موسى عليه السلام في القرآن و التوراة

الاستاذ المشرف :

الدكتور محمد هادي قندهاري

الاستاذ المشاور :

الدكتور غلامحسين تاجري نسب

اعداد :

ربابه موحدين

السنة ٢٠١١ م

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پروردگارا

تو را سپاس که دریچه های بینش و معرفت را بر من گشودی

تا چراغی روشن بر تیرگی های قلبم باشد

و نیز سپاس تو را که بندگان خوب و صالح خود را همسفران این مسیر روشن قراردادی.

سپاس و تقدیر از اساتید معظم و فرزانه

جناب آقای دکتر قندهاری - استاد راهنما

جناب آقای دکتر تاجری نسب - استاد مشاور

و همه ی کسانی که در این مسیر همراه من بوده اند.

برای این سروران، علو درجات و مزید توفیقات رادر راه احیای فرهنگ پویای اسلام

از درگاه ایزد یکتا مسئلت می نمایم.

به پیشگاه:

معلم مردان عالم، بانوی بانوان جهان، نزدیکترین و بی واسطه ترین بازمانده

منزل و مهبط وحی، محب و محبوب خدا و پیامبر(ص)، اُمّ ابیها

«حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها»

تقدیم به:

روح آرام پدرم ، او که مرا عشق به معرفت الهی و محبت اهل بیت آموخت

و به پای کامل ترین معنای ایثار که همواره دعای خالصانه اش بدرقه راهم بوده است.

چکیده

مطالعه، بررسی و شناخت شرح حال پیامبران و آشنایی با رسالت آنان همواره ذهن و اندیشه ی پژوهندگان علوم دینی را به خود مشغول داشته است. نبوت و رسالت حضرت موسی(ع) و وقایعی را که وی با آن ها روبرو شده، در دو منبع دینی - تورات و قرآن - به صورتهای مختلف طرح شده که در عین تشابهاتشان، تفاوت های فراوانی هم با یکدیگر دارند. در میان متون مقدس، قرآن آخرین و کامل ترین آن هاست و در آیات بسیاری از شخصیت و شرح حال حضرت موسی(ع) و سختی ها و ناگواریهای دوران رسالت و نبوت وی سخن به میان آورده و مقایسه با آن چه در متن کتاب تورات ذکر شده جامع تر، عمیق تر و دقیق تر است.

نظر به اهمیت این موضوع، عنوان پژوهشی این پایان نامه سیمای حضرت موسی(ع) در قرآن و تورات است که به روش پژوهش تطبیقی در پنج فصل که هر کدام متمم و مکمل یکدیگرند تدوین و تنظیم شده است. برای این که تصویر نسبتاً روشن و دقیقی از قرآن و تورات ترسیم کنیم بعد از فصل اول که به کلیات اختصاص دارد در فصل دوم این رساله به بررسی و نقل نظرگاههای شبیه و مشترک این دو منبع دینی پرداخته و آیات قرآن و عبارت تورات در کنار یکدیگر آورده شده است. در فصل بعد آراء و اقوال متفاوت قرآن و تورات را در باب حضرت موسی(ع) مورد تجزیه و تحلیل مقایسه ای و تطبیقی قرار داده و مستندات خود را از قرآن و تورات ذکر کرده ایم. در فصل چهارم به شرح و بررسی اختلافات و افتراقات این دو متن پرداخته شده و موضوعات مهمی همچون مؤمن آل فرعون که در تورات از آن سخنی به میان نیامده و برعکس در قرآن بدان تصریح و تأکید شده مورد کندوکاو قرار گرفته است. در فصل پایانی به جمع بندی و نتیجه گیری از دریافت ها و برداشت های خود از قرآن و تورات پرداخته ایم که از بارزترین و برجسته ترین وجوه این نتیجه گیری توجه به مفاد و مضمون عبارت قرآنی «ربّ العالمین» است. این عبارت، شعار محوری و اصلی حضرت موسی(ع) در برابر فرعون و فرعونیان بوده است. در صورتی که تورات از ربّ ابراهیم، ربّ اسحاق و نیاکان آن ها سخن گفته که تعبیر قرآن از لحاظ کلامی و اعتقادی جامع تر و رساتر است و با روح و پیام رسالت حضرت موسی(ع) انطباق و همخوانی عمیق معنایی دارد.

کلید واژگان: موسی، هارون، فرعون، بنی اسرائیل.

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات

- ۱-۱ بیان مسأله ۲
- ۲-۱ اهمیت و ضرورت موضوع ۳
- ۳-۱ اهداف تحقیق ۴
- ۴-۱ پیشینه ی تحقیق ۴
- ۵-۱ سؤالات اساسی تحقیق ۶
- ۶-۱ فرضیه ها ۶
- ۷-۱ روش تحقیق ۷

فصل دوّم : مشترکات قرآن و تورات در داستان حضرت موسی علیه السّلام

- بخش اول : دوران قبل از نبوت ۹
- ۱-۱-۲ شخصیت حضرت موسی علیه السّلام ۹
- ۱-۱-۱-۲ اصل و نسب ۱۰
- ۱-۱-۲-۱ اوصاف حضرت موسی علیه السّلام ۱۱
- ۱-۲-۲ ظلم و ستم فراعنه ۱۵
- ۱-۲-۱-۲ کشتن پسران ۱۶
- ۱-۲-۲-۱ بیگاری مردان ۱۶
- ۱-۲-۳-۱ کودکی حضرت موسی علیه السّلام ۱۷
- ۱-۳-۱-۲ موسی در آب ۱۸
- ۱-۳-۲-۱ در جستجوی دایه ۲۰
- ۱-۳-۳-۱ سخن همسر فرعون ۲۱
- ۱-۳-۴-۱ موسی در دامن مادر ۲۳

۲۴ ۵-۳-۱-۲ موسی تحت سرپرستی دشمن
۲۶ ۴-۱-۲ جوانی حضرت موسی علیه السلام
۲۶ ۱-۴-۱-۲ دفاع از مظلوم
۲۸ ۵-۱-۲ ایام مدین
۳۰ ۱-۵-۱-۲ کار نیک حضرت موسی علیه السلام
۳۲ ۲-۵-۱-۲ ازدواج حضرت موسی علیه السلام
۳۶ بخش دوم : دوران نبوت
۳۶ ۱-۲-۲ آغاز نبوت
۳۹ ۱-۱-۲-۲ تکلم خداوند با حضرت موسی علیه السلام
۴۲ ۲-۱-۲-۲ نعلین زیبا بر کن
۴۳ ۳-۱-۲-۲ همراهی هارون با حضرت موسی علیه السلام
۴۴ ۲-۲-۲ معجزات حضرت موسی علیه السلام
۴۵ ۱-۲-۲-۲ عصا - نشانه ای از وحشت
۴۸ ۲-۲-۲-۲ ید بیضا - نشانه ای از نور
۴۹ ۳-۲-۲-۲ خارج شدن چشمه آب از سنگ
۵۰ ۳-۲-۲ حضرت موسی علیه السلام در تقابل با فرعون
۵۲ ۱-۳-۲-۲ احتجاج حضرت موسی علیه السلام با فرعون
۵۷ ۲-۳-۲-۲ مسلک فرعون
۵۸ ۳-۳-۲-۲ دعوت از سا حران
۶۰ ۴-۳-۲-۲ امتحان و ابتلای قوم فرعون
۶۴ ۴-۲-۲ هلاکت فرعون و لشگریانش
۶۸ بخش سوم : دوران رهائی
۶۸ ۱-۳-۲ خروج بنی اسرائیل از مصر
۶۹ ۲-۳-۲ میقات حضرت موسی علیه السلام
۷۱ ۱-۲-۳-۲ تقاضای رؤیت خداوند در میقات

۷۵۲-۲-۳ اعطاء الواح
۷۸۳-۳-۲ گو سا له پرستی قوم بنی اسرائیل
۸۱۱-۳-۳-۲ سرانجام گو سا له سامری
۸۲۲-۳-۳-۲ حضرت موسی و انحراف قوم
۸۵۴-۳-۲ دوران سرگردانی (تیه)
۸۹۱-۴-۳-۲ نزول نعمت های آسمانی
۹۲۲-۴-۳-۲ وفات حضرت موسی علیه السّلام
۹۳۳-۴-۳-۲ رسیدن به سرزمین مو عود
۹۵۴-۴-۳-۲ جانشینی حضرت یوشع
فصل سوّم : تفاوت های قرآن و تورات در داستان حضرت موسی علیه السّلام	
۹۸بخش اوّل : دوران قبل از رسالت
۹۸۱-۱-۳ تولد و کودکی
۱۰۰۲-۱-۳ جوانی حضرت موسی علیه السّلام
۱۰۳۱-۲-۱-۳ در راه مدین
۱۰۵بخش دوّم : دوران رسالت
۱۰۵۱-۲-۳ هدف رسالت
۱۰۶۲-۲-۳ نزول وحی
۱۰۸۳-۲-۳ معجزات
۱۰۹۴-۲-۳ حضرت موسی علیه السّلام و همراهی برادر
۱۱۱۵-۲-۳ ایمان ساحران
۱۱۳۶-۲-۳ بلاهای نازله
۱۱۵۷-۲-۳ عاقبت فرعون
۱۱۸بخش سوّم : دوران بعد از رسالت
۱۱۸۱-۳-۳ انحراف بنی اسرائیل
۱۲۱۲-۳-۳ سر نوشت الواح

فصل چهارم : بررسی اختلافات

۱۲۴ ۱-۴ شخصیت هارون
۱۲۸ ۲-۴ مؤمن آل فرعون
۱۳۰ ۳-۴ گفتگوی حضرت موسی علیه السّلام با سامری
۱۳۲ ۴-۴ تواضع حضرت موسی علیه السّلام در برابر استاد
۱۳۵ ۵-۴ عصمت حضرت موسی علیه السّلام
۱۳۵ ۱-۵-۴ شبهه ی قتل قبطی
۱۳۸ ۲-۵-۴ شبهه ی توبیخ برادر

فصل پنجم : جمع بندی و نتیجه گیری

۱۴۴ ۱-۵ جدول مشترکات
۱۵۱ ۲-۵ جدول اختلافات
۱۵۵ ۳-۵ نتیجه گیری
۱۶۰ منابع عربی
۱۶۴ منابع فارسی

فصل اوّل

کلیّات

بیان مسأله

اهمیت و ضرورت موضوع

اهداف تحقیق

پیشینه ی تحقیق

سؤالات اساسی تحقیق

فرضیه ها

روش تحقیق

۱-۱ بیان مسأله

در عصر ارتباطات، آشنایی و شناخت پیروان ادیان از باورها، آموزه ها و سنت های دینی یکدیگر و یافتن نقطه های هم سو و ناهم سو رخدادی طبیعی و ناگزیر است که می تواند به نتایج مطلوبی منتهی شود. دستگاهها و ابزار اطلاع رسانی چنان گسترده و فراگیر شده که هیچ ساحتی از حضور آن بی بهره نمانده- درست یا نادرست-درباره ی همه مسائل بررسی و اظهار نظر شده است. آنچه در این وضعیت مهم است یافتن پایه و تکیه گاه استوار برای شناخت متقابل است زیرا گسترش اطلاعات رسانه ای تا زمانی که از منبع و سرچشمه ی مطمئن سیراب نشود خطرآن دارد که به جای تصویر و ترسیم واقعیت ها و پدیده ها چهره مشوه و انحرافی از آن ارائه دهد و دینداران را گرفتار توهم و تصورات غلط به یکدیگر کند.

در میان منابع قابل استفاده برای شناخت پیروان ادیان، متون دینی از جایگاه ویژه ای برخوردارند زیرا اولاً دارای قداستند و همین باعث می شود که در ایجاد هم گرایی و یا واگرایی تأثیر مهم داشته باشد. ثانیاً نسبت به رفتار و کنش های دینی دینداران از وضوح و خلوص بیشتری بهره مندند. چه این که آموزه های دینی از مرحله ی انتقال از متن به جان و رفتار دینداران و انعکاس آن در زندگی و نهادهای اجتماعی گرفتار آمیختگی های گوناگون فرهنگی و انسانی شده خلوص شان را از دست می دهند. از این رو برای آشنایی بهتر از باورها و آموزنده های دینی یک دین به جای مطالعات روان شناختی و جامعه شناسی مطالعات متن شناختی اهمیت بیشتری دارد.

این نوشتار بر آن است تا بررسی مقایسه ای هرچند فشرده و گذرا میان دو دین یهود و اسلام درباره ی داستان زندگی حضرت موسی(ع) داشته باشد زیرا که مقایسه آموزه های دو آئین می تواند نقاط مشابه را به هم نزدیک و نقاط ضعف و افتراق را آشکار سازد و به درک بهتر آن ها کمک نماید.

۱-۲ اهمیت و ضرورت موضوع

قرآن کتابی است آسمانی که باطنی عمیق، ظاهری زیبا و بیانی شیرین دارد، مشعل فروزانی است که هرگز به خاموشی نمی گراید و فروغ آن همواره بر تارک اعصار می درخشد، تازگی هایش رنگ کهنگی به خود نمی گیرد و هرچه زمان بگذرد مفاهیم آن آشکارتر می گردد. چه بسیار مفاهیم و اسرار علمی نهفته در آن که تنها با گذشت زمان مکشوف می گردد.

شرح زندگی پیشینیان و سرگذشت اقوام گذشته درس عبرتی برای نسل های آینده است تا از تجربیات آنان بهره گیرند و به تدبیر و تفکر در زندگی آنان پردازند. یکی از بهترین و مفصل ترین داستان ها در قرآن راجع به زندگی حضرت موسی (ع) و قوم بنی اسرائیل است.

کتاب تورات که پیام رهایی بخش بنی اسرائیل از جور و ستم فرعونیان است کتابی است آسمانی که بر پیامبر عظیم الشأن حضرت موسی (ع) نازل شده است و قرآن کریم آن را با صفات امام، رحمت، فرقان ضیاء، هدی و نور توصیف نموده است. اما از آن جا که ادیان الهی در طول تاریخ توسط افرادی سودجو دچار تحریف شده از نظر اسلام، کتاب توراتی که اکنون در دنیا به زبان های گوناگون منتشر شده است تورات مقدس حضرت موسی (ع) نیست بلکه پیش از آن که به یک کتاب آسمانی شبیه باشد به یک کتاب ناقص تاریخ می ماند. زیرا شیوه نگارش و نوع ادبیاتی که در آن به کار رفته نشان می دهد که این کتاب نه وحی خداست و نه نوشته ی خود حضرت موسی (ع). بلکه دارای مطالبی است که با عقل سازگار نمی باشد و نشان می دهد که مورد دستبرد قرار گرفته و آلوده فکر بشر شده است.

خداوند متعال در کتاب شریف خود پیروان ادیان الهی را به اتحاد با مسلمانان دعوت کرده است تا در توحید که اصل اساسی و گوهر بنیادین تمامی ادیان الهی است با هم یکی شوند و از شرک و دیگر پیرایه ها دست بردارند و به دین واحد الهی - که همان اسلام است - روی آورند تا راه بر دعوت ادیان آسمانی هموار گردد. بدیهی است که لازمه ی این یگانگی، مطالعه ی دقیق و بدون تعصب و پیش داوری است یعنی همان چیزی که همه ی پیروان ادیان الهی سخت بدان نیازمندند.

به دست آوردن اشتراکات و تفاوت های قرآن و تورات در مورد زندگی حضرت موسی(ع) و بررسی دیدگاه های صحیح که همان نظرات قرآن است موجب می شود مطالب تحریف شده ای که در ذیل شرح و تفصیل پاره ای از قصص قرآن و شأن نزول آیات آمده است شناسایی شود.

۱- ۳ اهداف تحقیق

با توجه به این که دین همه ی پیامبران الهی واحد است و همه آن ها به تسلیم در برابر حق و ندای فطری توحید دعوت کرده اند انگیزه اصلی در این پژوهش شناخت بیشتر شخصیت و جایگاه حضرت موسی(ع) و آشنائی با زندگی و مسئولیت بزرگ پیامبران گذاشته است.

هم چنین به دست آوردن نقاط اشتراک و اختلافات قرآن و تورات در مورد حضرت موسی(ع) یکی دیگر از اهداف این تحقیق می باشد. زیرا که بعضی از اسرائیلیات و تفاسیر تورات و عقاید تحریف شده یهود در ذیل شرح و تفصیل پاره ای از قصص قرآن و شأن نزول آیات موجب التقاط و اختلاط مطالب صحیح و غیر صحیح گردیده و صحت و سقم مطالب بر بعضی از محققین و خوانندگان مشتبه شده است. مقایسه قرآن و تورات به ما کمک می کند تا بتوانیم اسرائیلیات را از مطالب صحیح و شرح و بسط قرآن باز شناسی کنیم.

۱- ۴ پیشینه ی تحقیق

داستان حضرت موسی(ع) در قرآن مستقلاً در ذیل همه ی تفاسیر قرآن کریم مورد بررسی و تحلیل مفسرین واقع شده است. بیش از هزاران تفسیر مشهور و غیر مشهور از تفاسیر اهل تسنن و تشیع در ذیل آیات مربوطه، مطالبی را رقم زده و هر یک از زاویه دید خود در این باره اظهار نظر نموده اند. تفاسیر ادبی بر جلوه های بلاغی، فصاحت و صنایع لفظی و معنوی تأکید نموده اند و تفاسیر تاریخی به نقل تواریخ، رجال، زمان و مکان رویدادها بذل عنایت نموده اند.

در کتاب های داستان انبیاء و قصص قرآن صفحاتی به داستان حضرت موسی(ع) پرداخته شده که به بعضی از آن ها اشاره می شود:

- **النور المبین فی قصص الأنبياء و المرسلین**، تألیف سید نعمت الله جزایری که به زبان عربی است و از انتشارات کتابخانه آیت الله مرعشی می باشد.

- **قصص قرآن با فرهنگ قصص قرآن**، مؤلف این کتاب سید صدرالدین بلاغی می باشد و از انتشارات امیرکبیر است.

- **قصص قرآن یا تاریخ انبیاء**، تألیف سید هاشم رسولی محلاتی که از انتشارات علمیه اسلامی در قم می باشد.

- **پژوهشی در جلوه های هنری داستان های قرآن**، آقای محمود بستانی مؤلف کتاب با نگاهی متفاوت از دیگران به بررسی قصص قرآن پرداخته است. این کتاب از انتشارات آستان قدس رضوی است و دارای دو جلد می باشد.

- **جلد ۱۳ بحارالانوار** اختصاص به تاریخ انبیاء دارد و یک باب آن درباره ی زندگی و شخصیت حضرت موسی(ع) می باشد که روایات معصومین ذیل آیات مربوطه ذکر شده است.

- **موسی از دیدگاه قرآن**، این کتاب توسط آقای محسن بینا تألیف و تدوین شده است و آیاتی که راجع به داستان زندگی حضرت موسی(ع) می باشد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. ولکن درباره ی مقایسه قرآن و تورات کمترکاری صورت گرفته است و در خصوص این موضوع جز مواردی، پژوهش و تحقیقات وافیه و کافی در دسترس نیست.

- **قرآن و کتاب مقدس (درون مایه های مشترک)** تألیف و نیز ماسون و ترجمه فاطمه سادات تهامی در این کتاب مقایسه ای کلی بین قرآن و تورات صورت گرفته است و یک بخشی از آن به قصص قرآن اختصاص دارد.

- **مقایسه قصص در قرآن و عهدین** تألیف عباس اشرفی، این کتاب درباره ی داستان زندگی همه پیامبران در قرآن و تورات بحث کرده است.

تحقیقاتی هم که به صورت پایان نامه انجام گرفته است عبارتند از :

- بررسی تطبیقی حضرت موسی(ع) در قرآن کریم و عهد قدیم توسط خانم زهره قنبری در دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، دانشکده الهیات.
 - جایگاه حضرت موسی(ع) در قرآن و عهد عتیق توسط خانم مهین علایی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده علوم انسانی.
- قابل توجه این که هر دو رساله توسط دانشجویان رشته ادیان نوشته شده لذا رویکرد این پژوهش ها تاریخی می باشد فقط مطالب دو کتاب- قرآن و تورات- مقایسه شده است. در حالی که رویکرد مباحث این رساله کلامی، تفسیری می باشد.

۱-۵ سئوالات اساسی تحقیق

- ۱- ویژگی های حضرت موسی(ع) از نظر قرآن کریم چیست ؟
- ۲- ویژگی های حضرت موسی(ع) از نظر عهد عتیق چیست ؟
- ۳- تشابهات و تفاوت های قرآن و تورات در بیان شخصیت حضرت موسی(ع) چه می باشد؟

۱-۶ فرضیه ها

- ۱- در مورد زندگی حضرت موسی(ع) در قرآن و تورات شباهت ها و تفاوت هائی وجود دارد.
- ۲- باتوجه به تحریف ناپذیری قرآن در اختلافات بین قرآن و تورات دیدگاه قرآن صحیح می باشد.
- ۳- با استفاده از آیات قرآن به شبهاتی که بر عصمت حضرت موسی(ع) وارد شده پاسخ داده می شود.

۱-۷ روش تحقیق

با توجه به ماهیت موضوع پژوهش و اهداف مورد نظر، روش انجام این تحقیق کتابخانه ای است و مطالب از منابع قابل دسترسی جمع آوری و تنظیم شده است.

ابتدا با مراجعه به قرآن کریم و با استفاده از کلید واژه های موسی، فرعون، هارون، بنی اسرائیل آیات مربوط به داستان زندگی حضرت موسی(ع) پیدا و دسته بندی شده سپس با مراجعه به تفاسیر معتبر و معروف و کتب کلامی و روایی و کتاب های لغت متقدمین، آیات مربوطه مورد بررسی قرار گرفته است. سپس با مطالب کتاب تورات موجود منطبق شده، اشتراکات و اختلافات را بدست آورده و اختلافات را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده ایم.

در مرحله بعد با بررسی دیدگاه های قرآن و استدلالات عقلی و قرآنی به شبهات عصمت حضرت موسی(ع) پاسخ داده شده است.

در واقع روش این پژوهش توصیفی، استنباطی و مقایسه ای است.

شایان ذکر است از آن جا که باطن قرآن توسط معصومین علیهم السلام تبیین و تأویل شده است در ذیل بررسی های قرآنی از شواهد حدیثی هم استفاده شده، ولیکن روایات از نظر حدیث شناسی بررسی نشده اند فقط آن چه در کتب روایی آمده جمع آوری گردیده است.

فصل دوّم

مشترکات قرآن و تورات

در داستان حضرت موسی علیه السّلام

دوران قبل از نبوّت

دوران نبوّت

دوران رهائی

۱- دوران قبل از نبوت

شرح زندگی انبیاء و گذشتگان در میان آیات قرآن کریم جایگاه خاصی دارد، یکی از بهترین و مفصل ترین داستان ها در قرآن راجع به زندگی حضرت موسی (ع) و قوم بنی اسرائیل می باشد. در این فصل، داستان زندگی حضرت موسی (ع) را از دیدگاه قرآن و تورات مورد بررسی قرار داده و مشترکات این دو کتاب آسمانی را بدست می آوریم.

۲-۱-۱ شخصیت حضرت موسی علیه السلام

حضرت موسی (ع) نخستین پیام آور توحیدی پس از حضرت ابراهیم (ع) و نخستین پیام آور و صاحب کتاب، که اثری پایدار در یکتاپرستی آدمی و شکستن بتها و طاغوت ها داشته است، می باشند. حیات ایشان از روز ولادت تا روز رحلت با مرارت ها و شقاوت ها همراه بوده و در تاریخ مبارزه ی مردان حق، یکی از بزرگترین مردان مبارزه با ظلم و ستم و تبعیض نژادی و مظهر گسترش توحید و یکتا پرستی به شمار می رود. حضرت موسی (ع) در راه ترویج توحید همانند بسیاری از رسولان رنج برده و مشقت دیده و جهاد کرده است.

عَنِ النَّبِيِّ «ص» قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ اخْتَارَ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ أَرْبَعَةً لِّلسَّيْفِ إِبْرَاهِيمَ وَ دَاوُدَ وَ مُوسَى وَ أَنَا»

به سند معتبر از حضرت رسول صلی الله علیه وآله منقول است که: «حق تعالی از میان پیامبران چهار پیغمبر را برای شمشیر و جهاد اختیار کرد: ابراهیم (ع)، داوود (ع)، موسی (ع)، و محمد (ص)»^۱

^۱ - بحار الانوار ۶/۱۳ - الخصال ۲۵۵/۱

از جمله کارهای مهمی که این پیغمبر مکرم انجام داده است عبارتند از :

۱- مبارزه با دشمنی عنود و لجوج و فرعون زمان خودش که سر جنگ با خدای متعال داشت و ادعای خدایی می کرد.

۲- مبارزه با شرک مردم مصر که در طول اعصار و قرون جز پروردگار متعال همه چیز را می پرستیدند.

۳- نجات بنی اسرائیل از چنگ یک چنین مردم فرومایه و فاسد.

۴- سنگین تر از همه ی این مصائب ، همدمی با آل اسرائیل که خود بزرگترین و دشوارترین مسئولیت بود.

۲-۱-۱-۱ اصل و نسب

موسی بن عمران بن یصهر بن قاهت بن لاوی بن یعقوب بن اسحاق بن ابراهیم خلیل الرحمن. حضرت موسی(ع) پسر عمران پسر یصهر پسر قاهت پسر لاوی پسر حضرت یعقوب(ع) است و هارون برادر او بود از مادر و پدر. در مورد نام مادر ایشان اختلاف نظر است. محمد بن اسحاق « نخب » بعضی دیگر « افاحیه » وعده ای هم « یوخابید » گفته اند که قول اخیر مشهور است.^۱ سید جزایری گوید: من خود، این نام را در تورات عربی در بصره در سال ۱۰۹۵ بعد از بازگشت از سفر حج مشاهده کردم.^۲

لقب ایشان کلیم به معنای سخنگو می باشد.

در روایتی از حضرت امام حسن علیه السلام منقول است که عمر حضرت موسی(ع) دویست و چهل سال بود و میان او و حضرت ابراهیم(ع) پانصد سال فاصله بود.^۳

ابن بابویه از مقاتل بن سلیمان نقل کرده است: خداوند تبارک و تعالی زمانی که موسی در شکم مادر بود سیصد و شصت برکت به او عنایت فرمود. پس فرعون او را که در صندوقی چوبی بود از بین آب و درخت برداشت و به همین خاطر به او موسی گفتند زیرا که لفظ «مو» در زبان قبط به معنای آب بوده و «سی» درخت می باشد و چون او را از میان آب و درخت یافتند ، وی را به نام موسی خواندند.

^۱ - بحار الانوار ۵/۱۳

^۲ - النور المبین ۲۱۵/۱۲

^۳ - تفسیر قمی ۲۷/۲ به نقل از حیوة القلوب - بحار الانوار ۶/۱۳